

رویکرد تفاسیر شیعی نشست‌گرفته از شیوه‌های تفسیری امام صادق(ع) است

زهرا رضازاده عسکری با برشمردن شیوه‌هایی نظیر تفسیر قرآن به قرآن، ذکر سبب نزول، ذکر مصادیق و نمونه‌ها و... به عنوان شیوه‌های به کار رفته از سوی امام صادق(ع) در تفسیر آیات، گفت: در واقع رویکردهای تفاسیر شیعی، همگی برخاسته از شیوه‌های به کار رفته از سوی امام صادق(ع) در تفسیر آیات است.

زهرا رضازاده عسکری با برشمردن شیوه‌هایی نظیر تفسیر قرآن به قرآن، ذکر سبب نزول، ذکر مصادیق و نمونه‌ها و... به عنوان شیوه‌های به کار رفته از سوی امام صادق(ع) در تفسیر آیات، گفت: در واقع رویکردهای تفاسیر شیعی، همگی برخاسته از شیوه‌های به کار رفته از سوی امام صادق(ع) در تفسیر آیات است.

زهرا رضازاده عسکری، عضو هیئت علمی دانشگاه تهران، در گفت‌وگو با خبرگزاری قرآنی ایران (ایکنا) با اشاره به شرایط سیاسی زمان امام صادق(ع) گفت: در این دوران به دلیل اختلاف بنی‌امیه و بنی‌عباس و درگیری آن‌ها برای به دست آوردن و حفظ حکومت، شرایط مناسبی برای اهل بیت(ع)، به ویژه امام صادق(ع) فراهم شد تا معارف اسلام را در اختیار شیعیان قرار دهند و مباحث فقهی، تفسیری، کلامی و ... را به صورت گسترده در جامعه مطرح کنند.

رضازاده افزود: به دلیل فراهم بودن چنین شرایطی برای انتقال معارف دینی از سوی امام صادق(ع)، بیشترین روایات تفسیری نیز از امام صادق(ع) نقل شده است که می‌توانیم این احادیث را در کتاب‌های تفسیری روایی مانند «تفسیر البرهان» بحرانی و «تفسیر نورالثقلین» هویزی و دیگر کتاب‌های روایی ببینیم.

استادیار گروه معارف دانشکده الهیات دانشگاه تهران با تأکید بر این که تفسیر آیات قرآن توسط ائمه(ع) براساس علم لدنی و نه علم اکتسابی صورت می‌گرفته، عنوان کرد: تفسیر قرآن از سوی ایشان به گونه‌ای بوده که شاگردان خود را در مورد طریقه و شیوه تفسیر آموزش دهند. امام صادق(ع) نیز در روش تبیینی خود به دو منبع قرآن و سنت پیامبر(ص) و اجداد طاهری‌شان، استناد می‌کردند.

ما در روایات تفسیری می‌بینیم که امام صادق(ع) برای تبیین و تفسیر آیات قرآن به سنت و روایت پیامبر اکرم(ص) و آباء و اجداد طاهری‌ن خود استناد فرموده و مخاطبان را متوجه این امر می‌ساختند که سخنان‌شان، بدون واسطه شیوخ روایی، همان سخنان رسول خداست

وی به شیوه‌های تفسیری به کار رفته از سوی امام صادق(ع) اشاره و بیان کرد: ایشان با شیوه‌هایی نظیر تفسیر قرآن به قرآن، ذکر سبب نزول، ذکر مصادیق و نمونه‌ها، استفاده از تمثیل، به کار بردن برهان عقلی و مواردی از این قبیل آیات و احکام الهی را درخور فهم مخاطبان تبیین و تفسیر می‌کرده‌اند و در واقع می‌توان گفت رویکردهای تفاسیر شیعی همگی برخاسته از شیوه‌های به کار رفته از سوی امام صادق(ع) در تفسیر آیات است.

رضازاده با اشاره به روایات منقول از معصومین(ع) در خصوص تفسیر قرآن به قرآن، گفت: روایاتی از پیامبر اکرم(ص) و امام علی(ع) نقل شده که فرموده‌اند: برخی از آیات قرآن شاهد و مفسر برخی از آیات دیگرند. همچنین در روایتی از پیامبر اکرم(ص) آمده است که فرمودند: بخشی از قرآن بخش دیگر را تصدیق می‌کند، پس بخشی از آن را با بخشی دیگر تکذیب نکنید. همچنین امام علی(ع) می‌فرمایند: کتاب خدا، بخشی از آن بخش دیگر را تفسیر می‌کند و بعضی از آن شاهد و گواه بر بعضی دیگر است. از این رو برخی بر این اعتقادند که روش تفسیر قرآن به قرآن مورد تأیید قرآن و معصومین(ع) نیز هست.

وی با اشاره به انواع گوناگون تفسیر قرآن به قرآن، اظهار کرد: تفسیر قرآن به قرآن انواع گوناگونی دارد. گاهی صدر آیه شاهد ذیل آیه است یا ذیل آیه شاهد صدر آیه است. گاه آیه مفسر در قسمتی دیگر از قرآن است. گاهی پیوند آیه‌ها از سنخ واژه‌هاست و گاهی پیوند آیات معنوی است.

رضازاده در زمینه موارد کاربرد این شیوه تفسیر قرآن نیز گفت: این شیوه، در بیان ناسخ و منسوخ، مجمل و مبین، عام و خاص، مطلق و مقید و یا محکم و متشابه به کار می‌رود. در همین موارد نیز دست‌یابی به بعضی از احکام سهل و دست‌یابی به بعضی سخت و پیچیده است و نیاز به تأمل و تدبر دارد. در هر صورت در چنین شیوه تفسیری، مفسر باید به قرآن و معارف آن احاطه کامل داشته باشد.

وی در ادامه در خصوص تفسیر روایی، با اشاره به این مطلب که تفسیر و بیان آیات به عهده پیامبر(ص) است، افزود: پیامبر اکرم(ص) نیز با بیان حدیث شریف ثقلین، به سنت اهل بیت(ع) حجیت داده‌اند. یعنی براساس حدیث متواتر ثقلین عترت طاهری‌ن(ع) همتای

قرآن هستند و تمسك به قرآن و در واقع كسب هدايت از آیات و معارف قرآن جز از راه عترت معصومین(ع) امكان پذیر نیست. بنابراین با توجه به این مسأله و از دیدگاه امامیه، سنت معصومین(ع)، اعم از قول و فعل و تقریظ معصوم(ع)، همان سنت پیامبر(ص) است.

عضو هیئت علمی دانشگاه تهران اضافه کرد: از همین روی و به جهت تأکید معصومین(ع) بر دریافت علم خود از منبع وحی، ایشان همواره سعی می‌کردند با نقل احادیث از پیامبر گرامی(ص)، از طریق پدران بزرگوار و اجداد طاهرين خویش، به این نکته اشاره کنند که سخنان آنان همان سخنان پیامبر(ص) است و در امتداد معارف نبوت قرار دارد.

وی در پایان عنوان کرد: امام صادق(ع) نیز در حقیقت احیاکننده سنت نبوی و ادامه‌دهنده و روایت‌کننده معارف اهل بیت(ع) است. لذا ما در روایات تفسیری می‌بینیم که امام صادق(ع) برای تبیین و تفسیر آیات قرآن به سنت و روایت پیامبر اکرم(ص) و آباء و اجداد طاهرين خود استناد فرموده و مخاطبان را متوجه این امر می‌ساختند که سخنان‌شان، بدون واسطه شیوخ روایی، همان سخنان رسول خداست.